

УДК 373

Путій І. А. – студентка I курсу магістратури факультету філології та історії

*Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка*

II СВІТОВА ВІЙНА У ПОВІСТІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА «УКРАЇНА В ОГНІ»

Науковий керівник: к.п.н, доцент Привалова С. П.

Putiy I.

*Hlukhiv National Pedagogical University named after
Olexandr Dovzhenko*

II WORLD WAR IN OLEKSANDR DOVZHENKO'S STORY «UKRAINE IN THE FIRE»

Supervisor: candidate of pedagogical sciences, associate professor
Privalova S.P.

Ключові слова: трагедія, боротьба, незламність.

Key words: tragedy, fight, unshakableness.

Значне місце в творчості Олександра Довженка посідає кіноповість «Україна в огні», що була написана в 1943 році, у самий розпал війни, проте вперше надрукована через 23 роки, вже після смерті автора.

Із записів «Щоденника»: «26/Х.1943. Сьогодні я знову в Москві. Привіз із Києва стареньку свою матір. Сьогодні ж узнав од Б. і тяжку новину: моя повість «Україна в огні» не вподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і для постановки. Що його робити, ще не знаю. Тяжко на душі і тоскно. І не тому тяжко, що пропало марно більше року роботи, і не тому, що возродяться вразі [вороги] і дрібні чиновники перелякаються мене і стануть зневажати. Мені важко од (відомості), що «Україна в огні» – це правда. Прикрита і замкнена моя правда про народ, про його лихо. Значить, нікому, отже, вона не потрібна і ніщо, видно, не потрібно, крім панегірика» [2, с.3].

Кіноповість не сприйняв Сталін, отже, на неї лягла печать «ворожості» з подальшими найсуворішими наслідками. Офіційна пропаганда оголосила всіх, хто залишався в окупації, зрадниками і запроданцями.

Письменник своїми творами одстоював погляд на людину як на неповторну особистість. «Україна в огні» суперечила офіційній ідеології і морально-етичним настановам радянського суспільства. Адже головна ідея твору – глибокий гуманізм, незламність сили й непохитність духу нашого народу, здатність до боротьби і впевненість у перемозі над ворогом.

Про особливості сюжету й композиції «України в огні» митець писав, що в ній видно «сліди битви сценариста з письменником». Довженко - письменник прагнув висловитися повніше й яскравіше, що призвело до використання в кіноповісті численних вставних оповідань, епізодів, спогадів, аналітичних роздумів і ліричних відступів. Довженко - сценарист змальовує воєнні баталії, окремі епізоди з життя героїв

та їхні вчинки, довільно розширюючи рамки сюжету в часі й просторі. Дослідник творчості О. Довженка Олександр Підсуха зазначає: «Із творів про перший період війни, написаний у часи Великої Вітчизняної війни, я, не вагаючись, на перше місце поставив би кіноповість О. Довженка «Україна в огні» – через Шевченківську перейнятість автора всенародною трагедією» .

Твір «Україна в огні» – пронизливий, справжній, життєвий, про людей, про історію, про людські душі. У творі кілька сюжетних ліній: доля родини Запорожців та учасників бойових дій; лірична лінія Олесі й Василя; лінія Христі Хуторної; вчинки ворогів і поведінка Лиманчука.

Письменник болісно сприйняв долю рідного народу в страшний час, коли над Україною нависла смертельна загроза фашистського рабства: «О, українська земля, як укривавилась ти! Ріки кров'ю поналивано, озера слізьми та жалем... Степи гнівом утопано та прокляттям, та тугою і жалем» [3, с. 16]. Високим патріотичним пафосом, народнопоетичною образністю ці рядки через століття перегукуються з безсмертним «Словом о полку Ігоревім».

О. Довженко, описуючи історичні події в своїх творах не прикрашав дійсності, а говорив прямо про існування як визначного героїзму, сили духу, високого розуміння честі та патріотизму, так і про людей з дріб'язковими душами, боягузів, зрадників, горе-патріотів:» «Душі у людей були маленькі, кишенькові, портативні, зовсім не пристосовані до великого горя» [3, с. 16].

У центрі повісті « Україна в огні» – родина Лавріна Запорожця, який разом із дружиною виховує п'ятьох синів і дочку Олесю. На кожного припала своя доля. Олеся потрапить у фашистську неволю, переживе втечу, страждання, голод та поневіряння, торуючи шлях додому. Образ Олесі є символом образу України.

У кіноповісті символічним є і образ Христі Хуторної. У ньому письменник узагальнив трагедію українського народу, що був кинутий на поталу фашистам, пережив всі найтяжчі випробування – масове фізичне нищення, вивезення до Німеччини на примусові роботи.

О. Довженко, засуджуючи війну, виявляв свій нестримний гнів, спрямований на загарбників, осмислював дух непокори всього українського народу. У творі утверджується висока ідея невмирущості української нації, високої моралі українців. Особливо мужнім змальовано Лавріна Запорожця. Не з доброї волі ставши старостою в німців, він налагоджує зв'язок з партизанами, сприяє їм, аж доки сам не потрапляє в концтабір. Так автор зазначає, що у хвилини найважчих випробувань кращі сини українського народу не корилися. Вони мужньо і сміливо відвойовували свою землю і свою власну свободу.

Література

1. Довженко О. Кіноповісті. Оповідання / Олександр Довженко. – К. : Наукова думка, 1986. – 712 с.
2. Довженко О. П. Щоденникові записи, 1939–1956 / Олександр Довженко. – Харків : Фоліо, 2013. – 879 с.
3. Олександр Довженко повість « Україна в огні».
4. С.Селіна “Україна в огні” Олександра Довженка в 11 класі